

Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerine Bir Örnek: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Gezisi

¹Hakkı YAZICI, ²Abdurrahman ERTÜRK, ³İlhan KULACA

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Afyonkarahisar-Türkiye.

<https://orcid.org/0000-0001-8631-6126>

²Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın-Türkiye.

<https://orcid.org/0000-0003-4076-4876>

³Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın-Türkiye.

<https://orcid.org/0000-0003-4842-8594>

Email: hyazici@aku.edu.tr, aerturk46@gmail.com, ilhan.kulaca@gmail.com

Türü: Araştırma Makalesi (Alındı: 31.10.2022 - Kabul: 18.03.2023)

Öz

Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkına yapılan alan gezisine ilişkin deneyimlerini çeşitli yönleriyle incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, Aydın İli Köşk İlçesine bağlı çeşitli mahallelerdeki devlet okullarında öğrenim gören 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yapılan araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilerek temalar geliştirilmiştir. Araştırmanın bulguları incelendiğinde, iyi planlanmış bir saha gezisinin katılımcılara ilk elden deneyim kazandırdığı, sosyalleşmelerine yardımcı olduğu, konuları daha derinlemesine öğrenmelerine olanak sağladığı ve gelişimlerine çok yönlü katkı sağladığı belirlenmiştir. Ayrıca katılımcılara derslerle ilgili farkındalık yaratırken, bilgileri somutlaştırdığı ve eğlenerek öğrendikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul dışı öğrenme, milli park, alan gezisi, nitel araştırma.

An Example Of Out Of School Learning Activities: Gallipoli Peninsula Historical National Park Tour

Abstract

The aim of this study is to examine the experiences of secondary school students about the field trip to the Gallipoli Peninsula Historical National Park in various aspects. The research's study group consists of 8th grade students from public schools in various neighborhoods throughout Aydın province's Kosk town. Data were obtained using a semi-structured interview form developed by the researchers in the study, which was done using the case study design, one of the qualitative research methodologies. The acquired data was examined using the content analysis method, and themes were developed. The findings of the research are examined, a well-planned field trip participants first-hand experience, to help socialize the topics more in-depth and multifaceted contribution to their development, it was determined that allows you to learn. In addition, while creating awareness about the lessons to the participants, it was concluded that they embodied the information and learned by having fun.

Keywords: Out-of-school learning, national park, field trip, qualitative research.

GİRİŞ

Günümüzde değişen toplumsal yapıyla birlikte eğitim anlayışı da değişikliğe uğramıştır. Bu doğrultuda öğretim etkinliklerinin genellikle sınıfta yapılan çalışmalarla sınırlı kaldığı geleneksel eğitim anlayışı terk edilerek öğrencinin öğrenme sürecinde aktif olduğu ve öğrenmeden sorumlu olduğu yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla eğitim açısından bireysel ihtiyaçların karşılanması, bilimsel araştırma yöntemlerini kullanma, araştırma yapma, yansıtıcı düşünme ve eleştirel düşünme becerileri gibi çok yönlü gelişimlerini sağlama noktasında sınıfta yapılan etkinliklerin yanında okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen etkinliklerin de önemi her geçen gün artmaktadır. Başka bir ifadeyle artık eğitim öğretim faaliyetleri sınıfın yanında, okul bahçesi, ev, fabrika, müze, sokak gibi mümkün olan her yerde ve her fırsatta yaşam boyu devam eden bir etkinlik olarak kabul edilmektedir (Bozdoğan, Okur ve Kasap, 2015). Diğer yandan günümüzde eğitim sistemin en genç üyeleri olan Z kuşağı ve Alfa kuşak olarak tanımlanan bireylerin özelliklerine bakıldığında, otantik ve anlamlı deneyimler arayan bu kuşak için sınıf dışı öğretim kaçınılmaz bir hal aldığı görülmektedir. Sadece sınıfta yapılan etkinliklerle yetinmeyen, her ortam ve zamanda öğrenme ortamına dönüştürme eğiliminde olan bu kuşakların da gelecek yılların eğitim sistemleri üzerinde etkili olacağı öngörülmektedir (Karadoğan, 2019: 25). Her ortama ve zamanda öğrenme ihtiyacını karşılamak isteyen bu bireylerin eğitiminde, okul dışı öğrenme ön plana çıkmaktadır.

Okul Dışı Öğrenme

Alan yazın tarandığında okul dışı öğrenmeyle ilgili farklı tanımların yapıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda Ertaş, Parmaksızoğlu ve Şen (2011) okul dışı öğrenmeyi, bireyin bütün yaşam çevrelerinde, kendiliğinden ortaya çıkan, gönüllü ve öğrenenin liderliğinde yapılan öğrenme şeklinde tanımlamıştır. Şen'e (2019) göre okul dışı öğrenme, öğrenme öğretme sürecinde programda belirlenen kazanımları gerçekleştirmek amacıyla okul dışında yapılan öğretim etkinlikleridir. Diğer bir tanımda ise okul dışı öğrenme, mekân olarak okul bahçesinde, okulun dışında veya okulun bahçesinde gerçekleştirilen etkinlikler neticesinde ortaya çıkan öğrenmedir şeklinde tanımlanmıştır (Şimşek, 2015: 2).

Karadoğan (2016), öğrenme ve öğretme süreçlerinde formal eğitimi tamamlayacak okul dışı öğrenme için uygulama ve etkinlikler olarak; gezi-gözlem ve sanal gerçeklik uygulamaları, doğa eğitimleri, çevre kulüpleri etkinlikleri, doğrudan mekân ile ilgili ödev ve projeler, sportif etkinlikler, sosyal ve kültürel ve bilimsel programlar; arazi çalışmaları, sosyal, kültürel, endüstriyel ve bilimsel işlevli olan müzeler, bilim ve teknoloji müzeleri, planetaryumlar, botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri, meteoroloji istasyonu, su arıtma tesisi, barajlar, sanayi kuruluşları gibi mekânlara yapılacak gezi ve ziyaretler, doğa sporlarına yönelik etkinlikler ve uygulamalar, kendiliğinden öğrenme ortamları gibi çok geniş bir yelpazeye sahip olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca okul dışı öğrenmenin soyut bilgileri somutlaştırmak, eğitim öğretimde gerçekliği sağlamak, etkili öğretim gerçekleştirmek, bireye doğa sevgisi kazandırmak, vücudu dinlendirmek ve sağlıklı yaşam kazandırmak; bireye çevre okuryazarlığı, yansıtıcı düşünme becerisi, eleştirel düşünme becerileri gibi çeşitli beceriler kazandırmak ve insan ve çevre ile ilişkileri konusunda farkındalık oluşturmak gibi çeşitli amaçları olduğu aktarılmaktadır (Şimşek, 2015: 4).

Alan yazın tarandığında öğrenme öğretme amacıyla gerçekleştirilen okul dışı öğrenme çalışmalarının öğrencilerin çok yönlü gelişimlerine katkı sağladığını ifade eden birçok çalışmanın olduğu görülmektedir. Bu kapsamda okul dışı öğrenme öğretme amacıyla

gerçekleştirilen etkinlikler neticesinde öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olduğu (Bozdoğan vd. 2015; Demirel ve Özcan, 2020), öğrencilerin öğrendiklerini günlük hayatla ilişkilendirebildiği (Ertaş vd., 2011); okul dışı gezinin eğlenceli, öğretici, ilginç ve merak uyandırıcı olduğu (Demirel ve Özcan, 2020); öğrencilerin ilgili ve öğrenmeye daha meraklı olduğu (Bozdoğan vd. 2015, Demirel ve Özcan, 2020) ziyaret edilen öğrenme ortamlarıyla bağlantılı şekilde ayrıca meslekleri tanıdıkları (Bakioğlu ve Karamustafaoğlu 2020) ve eleştirel düşünme, analitik düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme ve karar verme gibi birçok üst düzey düşünme becerilerine olumlu katkılar sağladığı ifade edilmektedir (Öztürk ve Bozkurt Altan, 2019). Ancak tüm araştırmalarda fikir birliği sağlanan husus, öğrencinin öğrenmede aktif olarak rol aldığı, yaparak yaşayarak öğrendiği, çevresiyle konularını ilişkilendirdiği, sosyal yaşantısı ile bağlantılar kurduğu öğretim anlayışının eğitimde en etkili stratejilerden biri olduğudur (Karadoğan, 2016: 49). Tokcan (2015) çeşitli okul dışı öğrenme kapsamında yapılacak alan gezilerinin eğitici etkinliklerden biri olduğunu ifade etmiştir.

Diğer taraftan okul dışı öğrenme etkinliklerinin düzenlenmesi sürecinde bir takım zorluklarla karşılaşıldığı tespit edilmiştir. Bu anlamda gezi öncesi yaşanan zorluklar; ulaşım, grup iklimi, bürokrasi ve deneyimsizlik kategorilerinde ifade edilmiştir (Gürsoy, 2018). Bozdoğan vd., (2015), okul dışı öğrenme amacıyla yapılan alan gezilerinin belki de öğretmenlere en zor gelen kısmının, bürokratik işler ve ulaşım vasıtalarının ayarlanması olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla etkili bir okul dışı öğrenme öğretme sürecinde okul dışı etkinliklerin düzenlenmesinde öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmen okul dışı etkinlik düzenleyeceği zaman süreci 3 ayrı işlem olarak ele almalıdır. Bunlar etkinlik öncesinde, etkinlik sırasında ve etkinlikten sonra gerçekleştirilecek işlemlerdir (Aydemir, 2021: 676). Avcı Akçalı (2020) okul dışı öğrenme sürecinin planlama, uygulama ve uygulama sonrası olmak üzere üç aşama olduğunu ifade etmiştir. Etkili bir okul dışı öğrenme etkinliği için planlama aşamasında konu ve kazanımın belirlenmesi, mekânın belirlenmesi, izinlerin alınması ve öğrencilerin belirlenmesini içermektedir. Uygulama aşamasında ise ziyaret edilecek mekânla ilgili etkinliklerin yapılmasını ve uygulama sonrası aşamada ise öğrenilenlerin paylaşılması ve değerlendirme yapılması şeklinde ifade etmiştir (s.260-266).

Okul dışı Öğrenme Ortamları

Milli Eğitim Bakanlığı (2019) Okul Dışı Öğrenme Kılavuzunda okul dışı öğrenme ortamını: *“Eğitim/öğretim programları kapsamında yer alan konu ve kazanımlar doğrultusunda öğrencilerin kendi bölgelerinin üretim, kültür, sanat ve coğrafi kapasitesini keşfetmesine; bitki ve hayvan türlerini, yöresel özelliklerini, oyun ve folklorunu tanımalarına; derslerle bütünleşik veya ders dışı etkinlik olarak yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine imkân sağlamak amacıyla eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yerler”* şeklinde tanımlamıştır. Şen (2019) ise okul dışı öğrenme ortamını *“okulun dünyaya açılan kapısı”* olarak ifade etmektedir. Yapılan tanımlara bakıldığında okul dışı öğrenme için net sınırların çizilmediği görülmektedir. Bu anlamda okul dışı öğrenme mekânının seçimi programın uygulayıcısı olan öğretmenler ve diğer eğitim paylaşımları ile okulun fiziki çevre şartları tarafından belirlendiği ifade edilebilir. Yaşar Çetin (2021) öğrencilerin, öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve velilerin okul dışı öğrenme alanı seçim kriterleri olarak; öğrenmeyi destekleyen, ulaşımı kolay, sessiz ve güvenli yerler olduğunu ifade etmiştir.

Karademir (2018) okul dışı öğrenme ortamlarını; gerçek okul dışı öğrenme ortamları ve sanal/dijital okul dışı öğrenme ortamları olarak sınıflandırmıştır. Bunlardan müzeler, bilim merkezleri, sanayi kurum ve kuruluşları, hayvanat bahçeleri, gökevleri, doğa kampları gerçek okul dışı öğrenme ortamlarını; sosyal medya, eğitsel içerikli web, web 2.0 araçları vb. gibi

ortamları da sanal okul dışı öğrenme ortamları şeklinde ifade etmiştir. Ertaş vd. (2011) göre ise okul dışı öğrenme ortamları; hayvanat bahçeleri, akvaryumlar, planetaryumlar, bilim merkezleri, müzeler, bilim kamplarıdır. Yazıcı vd., (2022) yaptıkları çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretim Programını okul dışı öğrenme ortamları bağlamında değerlendirmişlerdir. Yapılan çalışma kapsamında incelenen programda yer alan kazanımları gerçekleştirmek üzere farklı okul dışı öğrenme ortamlarına öğretim etkinlikleri amacıyla ziyaret yapılabileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Alan yazın tarandığında okul dışı öğrenme ortamları olarak ders ve kazanıma bağlı olarak çeşitli okul dışı çevrelerin kullanıldığı görülmektedir. Bu kapsamda Adalet Sarayı (Aydemir, 2021); Müzeler (Kisiel, 2003; Kartal ve Şeyihoğlu, 2020); Fabrikalar (Bozdoğan vd. 2015); Enerji Parkı (Ertaş vd., 2011); Planetaryum (Sontay vd. 2016); Halk Bahçesi (Funderburk, 2016); Oyuncak Müzeleri (Kesin ve Kaplan, 2012); Tropikal Kelebek Bahçesi (Demirel ve Özcan, 2020); Botanik Bahçe (Bronwyn Lewis, 2017); Çocuk Üniversitesi (Öztürk ve Bozkurt Altan, 2019); Bilim Merkezleri (Öner ve Öztürk, 2019); Sağlık Kurumu (Bakioğlu ve Karamustafaoğlu 2020); Bahçeler (Bowker & Tearle, 2007) gibi birçok mekanın okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanıldığı görülmektedir.

Morag & Tal (2012) çalışmasında öğrenme öğretme sürecinde kullanılan okul dışı öğrenme mekânlarını karşılaştırmıştır. Çalışmada, doğada yapılan saha gezisi, doğal yaşam ve vahşi yaşamla doğrudan yapılan deneyimlere izin verdiği için, bunların bir planetaryum, müze veya bilim merkezine yapılan ziyaretten çok farklı olduğunu ifade etmiştir. Diğer bir ifadeyle okul dışı öğrenme ortamı olarak seçilen doğal alanlar katılımcılara birinci elden deneyim sağlama imkânı vermektedir.

Alan yazın tarandığında öğrenme öğretme etkinlikleri kapsamında planlı bir şekilde okul dışı çevrelere yapılan gezilerin öğrencilerin çok yönlü gelişimlerine katkı sağladığı görülmektedir (Bozdoğan, vd., 2015). Bu doğrultuda, planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilen okul dışı öğrenme ortamına yapılan gezi sonuçlarının, öğrenci deneyimlerini derinlemesine incelemesi bakımından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencileri ile okul dışı öğrenme etkinlikleri çerçevesinde Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkına planlı bir alan gezisinde, öğrencilerin neler deneyimlediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda araştırmanın temel problemi, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkına yapılan planlı alan gezisinde ortaokul öğrencilerinin deneyimleri nelerdir? olarak ifade edilmiştir. Öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde, temel probleme ilişkin aşağıda bulunan alt problemlere cevap aranmıştır.

- 1-Çanakkale gezisi deneyiminde neler öğrendiniz? Açıklar mısınız?
- 2-Çanakkale gezisinde rehberin anlattıklarından, yaşanan hangi tarihi olay dikkatinizi çekti? Nedenini açıkla mısınız?
- 3-Çanakkale gezisi sürecinde, şehitliklerde bulunan hangi tarihi nesne dikkatinizi çekti? Açıklar mısınız?
- 4-Çanakkale gezisinde öğrendikleriniz bilgiler, hangi dersin içeriğinde yer almaktadır? Açıklar mısınız?
- 5-Okuldaki çeşitli derslerde alan gezileri yapılmasının sizce ne gibi bir faydaları olabilir?
- 6-Çanakkale gezisiyle ilgili duygu ve düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız?

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin konu olarak ele alınması, derinlemesine incelenmesi ve betimlenmesidir (Merriam, 2013: 40). Bu anlamda durum çalışmalarının en önemli özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine incelenmesidir. Yani ortam, birey, süreç vb. süreçler bütüncül bir yaklaşımla ele alınır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ya da ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 73). Diğer bir ifadeyle durum çalışması ile araştırma konusuna bir açıdan bakılmamaktadır, birçok açıdan bakılarak incelenen olay veya olgunun çeşitli yanlarının gün ışığına çıkması ve anlaşılması amaçlanmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018: 413). Bu çalışmadaki amacının ortaokul öğrencilerinin Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkına ilişkin deneyimlerini çeşitli yönleriyle incelemek olduğu için nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır.

Katılımcılar

Yapılan gezi programına katılan öğrenciler, Aydın İli Köşk İlçesine bağlı Cumayanı, Ilıdağ, Başçayır ve Akçaköy olmak üzere dört farklı mahallede bulunan ve ortaokulda öğrenim gören 8. sınıf öğrencileri ile Köşk Merkez Anadolu İmam Hatip Lisesinde 9. sınıf seviyesinde öğrenim gören toplam 38 öğrenciden oluşmaktadır. Ancak gezi sonrasında araştırmanın amacı doğrultusunda veriler, dört farklı mahallede bulunan ortaokuldan geziye katılan 8. sınıf öğrencilerinden toplanmıştır. Verilerin toplandığı öğrencilerin demografik ve okullarına ilişkin özellikleri aşağıda bulunan tablo 1’de almaktadır.

Tablo 1. Geziye Katılan Okullar ve Öğrenci Dağılımları

Sıra No	Okul Adı	Sınıf	Kadın	Erkek	Toplam
1	Cumayanı OO	8.sınıf	2	3	5
2	Başçayır OO	8. Sınıf	2	3	5
3	Akçaköy OO	8. Sınıf	3	2	5
4	Ilıdağ OO	8. Sınıf	3	2	5
Toplam			10	10	20

Tablo 1’de görüleceği üzere dört mahallede bulunan ve çeşitli okullardan geziye toplam 20 ortaokul 8. sınıf seviyesinde öğrenciler katılmıştır. Bu öğrencilerden gönüllü olanlarla görüşme yapılacağı bildirilmiş ve bunlardan 17 gönüllü öğrenciyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen ve veri toplanan öğrencilerin demografik bilgileri ve araştırmada bulgularında kullanılacak rumuzlarını gösterir tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Görüşmeye Katılan Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler ve Rumuzları

Araştırmadaki Rumuzu	Yaşı	Cinsiyet
K1	14	Erkek

K2	14	Erkek
K3	14	Kadın
K4	14	Kadın
K5	14	Kadın
K6	13	Erkek
K7	14	Erkek
K8	14	Kadın
K9	14	Kadın
K10	14	Erkek
K11	14	Kadın
K12	13	Kadın
K13	14	Kadın
K14	13	Erkek
K15	14	Erkek
K16	14	Kadın
K17	14	Kadın

Tablo 2. incelendiğinde geziye katılan 20 ortaokul öğrencisinden 7 erkek ve 10 kadın öğrenci gönüllü olarak görüşmeye katılmıştır. Bu öğrencilerin araştırmada kullanılacak rumuzları tablo 2’de verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme sürecinde öğrencilerden daha önce belirlenmiş araştırma sorularına vermiş oldukları cevaplar ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan görüşmeler bilgisayar ortamına aktarılarak analize hazır hale getirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme araştırmacıya, önceden hazırladığı bir dizi soru ve konu başlıkları rehberlik etmektedir. Diğer bir ifadeyle yarı yapılandırılmış görüşme türünde, daha önceden belirlenen konular hakkında bilgi toplanması amacıyla katılımcının, araştırmacının belirlediği görüşme rehberi dışına çıkmasına sınırlı düzeyde izin verilmektedir. Bu tür görüşmeler araştırmacıya hem görüşme rehberi doğrultusunda ilerlemesine hem de ihtiyaç duyulduğu durumlarda derinlemesine gidebilmesine olanak sağlamaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018: 184). Çalışmada veri toplamak amacıyla gezi planlaması öncesinde araştırmacı tarafından alan yazın taranmış ve incelenmek istenen durumla ilgili 9 adet yarı yapılandırılmış görüşme soruları belirlenmiştir. Hazırlanan sorular mail yoluyla iki Sosyal Bilgiler ve bir eğitim uzmanına iletilmiştir. Uzmanların

hazırlanan soruların kapsamını değerlendirmeleri sonrasında soru sayısı 6'ya düşürülmüştür. Bu şekilde gezi öncesinde yarı yapılandırılmış görüşme formu hazır hale getirilmiştir.

İşlem

Gezi Programı

Gezi programı, Köşk Milli Eğitim Müdürlüğü ve Köşk İlçe Müftülüğünün ortaklaşa hazırlanmış olduğu “*Köşk’ün Efeleri Ecdadının İzinde, Şehitlerinin Yanında*” proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında araştırma da yapılacağı için gerekli hazırlıklar yapılarak, Köşk İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne evraklar hazırlanarak teslim edilmiş ve Köşk Kaymakamlık makamının 17/03/2022 tarih ve 45938221 sayılı onay kararıyla izin alınmıştır. Yapılan proje kapsamında geziye katılacak öğrencileri belirlemek amacıyla okullarla ve öğrencilerin aileleriyle iletişime geçilerek gezi hakkında bilgi verilmiştir. Gezi tarihi olan 19/03/2022 tarihinde, ilçeden hareket saati ve yeri öğrenci velileriyle paylaşılmış ve eksiksiz bir şekilde katılım gerçekleştirilmiştir.

Gezi Öncesi

Gezi öncesinde öğrencilerle; gezinin amacı, kapsamı, hangi saatte nerelerin ziyaret edileceği ve gezi planı hazırlanmış, öğrenci ve velilerle paylaşılmıştır. Gelibolu yarım adasına ulaşıldıktan sonra, öğrencilerle kahvaltı yapılmış, daha sonra yarımada'nın coğrafi yapısı, şartları ve Çanakkale'nin Türk tarihi açısından önemi İmam Hatip Lisesi tarih öğretmeni Mehmet Alper Demir tarafından aktarılmıştır. Sonrasında ise Gelibolu Milli Parklar Müdürlüğünde görevli rehber eşliğinde, daha önce belirlenen şehitliklere ziyaretler başlamıştır.

Gezi Süreci

Gezi süreci Eceabat'ta görevlendirilen rehberin öğrencilere bölge ve Çanakkale cephesiyle ilgili ön bilgileri vermesiyle başlamıştır. Sonra sırasıyla öğle yemeği ve dinlenme molasına kadar; Kilitbahir, Namazgah Tabyaları, Mecidiye Şehitliği ve Tabyaları, Kocaseyit Heykeli, Şahindere Hastane Şehitliği, Alçıtepe Hastane Müzesi, Çanakkale Şehitler Abidesi, Yahya Çavuş Şehitliği ve Anıtı, Ertuğrul Tabyası, Zığındere Hastane Şehitliği ziyaretinden sonra Alçıtepe Köyünde öğle yemeği ve ihtiyaç molası verilmiştir. Öğle yemeğinden sonra da sırasıyla Anzak Koyu, 57. Alay Şehitliği, Conkbayırı ve Kemal Yeri ziyaret edilerek gezi tamamlanmıştır. Gezi sürecinde ziyaret edilen her yerde, görevlendirilen gezi rehberi, Çanakkale cephesinde yaşanan olayları, coğrafi ve tarihi şartlar çerçevesinde öğrencilere aktarmıştır. Aynı zamanda otobüs seyir halindeyken de öğrencilere bölgede yaşanan olayları anlatmaya devam etmiştir. Tarihi Gelibolu Yarımadasında bulunan gezi tamamlandıktan sonra Çanakkale merkezde bulunan tarihi yerler de ziyaret edilmiştir ve akşam yemeğinden sonra gezi tamamlanarak dönmüştür.

Gezi Sonrası

Gezi sonrasında öğrencilerden anı yazmaları istenmiştir. Anı yazan ve gönüllü olarak katılmak isteyen 8 öğrencileriyle ise gezi öncesi araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan sorular kapsamında görüşmeler gerçekleştirilerek veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde amaç elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaç için toplana verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre

mantıklı şekilde düzenlenmesi ve buna göre durumu açıklayan temaların belirlenmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 242). Başka bir ifadeyle içerik analizi yönteminde amaç bir veya birden çok metinde bulunan sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin, karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını belirlemek ve onları sayıya dökmektir (Kızıltepe, 2015: 253-254). İçerik analizinde veriler; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ile bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşamada analiz edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 243). Bu çalışmada toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra düzenlenerek analize hazır hale getirilmiştir. Bundan sonra veriler, araştırma sorularının içeriğine göre kodlama yapılmıştır. Ortaya çıkan kodlardan hareketle temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar ve kodlar araştırmanın bulgular bölümünde tablolar halinde verilmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerlilik, genellikle toplanan ve analiz edilen veri içerisinden çıkarılan anlamlar ve bu anlamların ne kadar objektif olduğu ile ilgilidir. Nitel araştırmaların güvenilirlik ise verilerden elde edilen örneklerin farklı araştırmacılar tarafından veya aynı gözlemci tarafından farklı zamanlarda aynı ölçüde aynı kategori içine yerleştirdiği ile ilgilidir. Bu durum elde edilen bulguların istikrarı ve değişmezliği olarak da kabul edilebilir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2013: 359-360). Bu anlamda nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği, farklı araştırmacılar tarafından geliştirilen kodların ve temaların karşılaştırılması ile çapraz kontrollerinin yapılması artırabilir. Miles ve Huberman iyi bir nitel güvenilirlik için kodlamanın güvenilirliğinin en az %80 uyum düzeyinde olması gerektiğini ifade etmişlerdir (Creswell, 2017: 203). Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla öncelikle araştırmacı verileri farklı zamanlarda incelemiş, kodları ve temaları oluşturmuştur. Daha sonra ise farklı bir araştırmacılar tarafından kodlama yapılmış ve temalar oluşturulmuştur. Araştırmacının yapmış olduğu kodlama ve diğer kodlama neticesinde ortaya çıkan kodlar ve temalar doğrultusunda güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmıştır. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda kodlayıcılar ve araştırmacının tekrar kodlama sonucu %86 uyum düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BULGULAR

1- Araştırmanın birinci alt problemi olan, Çanakkale gezisi deneyiminde neler öğrendiniz? Açıklar mısınız? sorusuna ilişkin bulgular aşağıda tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Öğrenci
Bilişsel alan	Coğrafi şartları	K2, K1, K4, K6, K12, K15, K17
	Devletin imkânını	K2, K6
	Savaşın şartlarını	K1, K3, K6, K8, K9, K10, K11, K12
	Şehitlikleri	K5, K13, K17
Duyuşsal alan	Cesur olmayı	K4, K6, K9
	Mücadeleyi	K1, K5, K7, K9, K15, K16
	İnsan sevgisi	K7, K10, K15
	Vatan sevgisi	K7, K8, K11, K12, K14

Tablo 3 incelendiğinde bilişsel alan temasında öğrencilerin Çanakkale gezisinde bölgenin coğrafi şartlarını (f7), devletin imkânlarını (f2), savaşın şartlarını (f8) ve şehitlikleri (f3) öğrendiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Duyuşsal alan temasında ise cesur olmayı (f3), mücadeleyi (6), insan sevgisini (f3) ve vatan sevgisi (f5) gibi değerleri öğrendiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu kod ve temalara ilişkin öğrenci ifadelerinin bazıları şu şekildedir:

K3: “...Çanakkale gezisinde ilk olarak savaşın hangi şartlarda ve nerelerde olduğunu savaş esnasında neler yaşandığını kaç şehit verildiği ile kaç mermi atıldığını, ülkece fedakârlıkları, askerlerimizin fedakârlıklarını ve bugünlerde olmamızı sağlayan olayları ve daha nicelerini öğrendim.”

K9: “...Milli mücadele döneminde ne kadar zorluk çekildiğini ve bu zorluklar karşısında insanların dayanışmasının hiç bitmemesini, Atatürk'ün bir savaş taktiğini, vatanın her yerinde şehit kanı olduğunu, insanlardaki cesurluk, sabır, dayanışmayı ve Türk milletinin ne kadar başarılı millet olduğunu öğrendim.”

K12: “Orada şehitlerimiz için yapılan yapı, abideler, bina ve şehitlikleri gördüm. Onları görünce değeri ve saygısını net ve daha çok anladım. Mehmetçiklerin yaptıkları, vatani nasıl kurtardıkları ve hangi olaylar olduğunu, vatanın nasıl kazanıldığını, ne zorluklar yaşadıklarını ve en çok öğrendiğim şey ise vatan sevgisi, inanmak, birlik ve beraberliği öğrendim.”

K15: “Hocam ben daha önce Çanakkale'yi sadece fotoğraflarda gördüm. O şehitlik abidesinin sadece fotoğrafını gördüm yani. Ama bu gezide onu canlı olarak gördüm ve ne kadar devasa bir yapı olduğunu anladım. Çanakkale'de ölen şehitlerimizin bu vatan için ne kadar önemli olduğunu anladım, buradaki tarihi yerler ve rehberin de anlattıkları gerçekten benim için önemliydi.”

K17: “Çanakkale'de Türk bayrağının dalgalandığı her yerde şehitliğin olduğunu, ya da şehitlik abidesi gibi birçok yerde bulunan mezarların şehitler için yapılmış temsili mezarlar olduğu bunları bilmiyordum ama gezi sayesinde öğrendim.”

Tablo içi değerler/yazılar ise 9 punto olmalıdır. Tablo başlığı ile tablo arasında boşluk bırakılmamalıdır. Tablolar metin içinde tablo sayısı verilerek belirtilmelidir. Tablolar, metin içinde kullanıldıkları veya izleyen sayfada yer almalıdır. İlgili not ve kaynaklar, tablonun altında, “Not:” veya “Kaynak:” ifadelerinden sonra, belirtilmelidir. Tablodan önce ve sonra metin ile tablo arasındaki boşluk 1 satır olmalıdır.

2- Araştırmanın ikinci alt problemi olan, Çanakkale gezisinde rehberin anlattıklarından, yaşanan hangi tarihi olay dikkatinizi çekti? Nedenini açıklar mısınız? sorusuna ilişkin bulgular aşağıda tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Öğrenci
Tarihi Olay	Seyit Onbaşı Olayı	K1, K2, K5, K17
	Mehmetçiğin Yaralı Askeri Kurtarması	K6, K7
	Conkbayırında Yaşanan Olaylar	K9, K10, K13, K14, K15, K16
	Atatürk'ün Savaş Taktiği	K2, K8

	Mustafa Kemal'e gelen kurşun olayı	K3, K4
	Hastanelerin bombalanması olayı	K11
	Ameliyathane olayı	K12

Tablo 4 incelendiğinde tarihi olay temasına ilişkin katılımcıların en çok Conkbayırında yaşanan tarihi olaylar (f6) dikkatini çektiği görülmektedir. Daha sonra sırasıyla Seyit Onbaşı olayı (f4), Mehmetçiğin yaralı askeri kurtarması (f2), Atatürk'ün savaş taktiği (f2), Mustafa Kemal'e gelen kurşun (f2), Hastanelerin bombalanması olayı (f1) ve ameliyathane olayı (f1) dikkatini çeken tarihi olaylar temasını oluşturmuştur. Bu kod ve temalara ilişkin öğrenci ifadelerinin bazıları şu şekildedir:

K1: “Özellikle Conkbayırı ve Seyit Onbaşının kaldırdığı 276 kg'lık mermiyi kaldırması hikâyesi, Conkbayırında Atatürk'ün uyguladığı taktik dikkatimi çok çekmişti...”

K4: “En çok dikkatimi çeken olay Mustafa Kemal'in göğsüne bir demir parçası gelmesi ve kalbinin yanına saplanması, Mustafa Kemal Verdiği eski cep saati vardı ve demir parçası bu cep saatinde üzerine gelmesi ve Mustafa Kemal'in hayatının kurtarması ve Allah'ım Mustafa Kemal Paşa'yı Türk milletine bağışlaması.”

K6: “İngilizlerin ve Türklerin bulunduğu siperlerde tedavi edilen hastaların İngiliz tarafından bombalanması ve bir sürü Şehit verildiği için bu olay ilgimi çekti. Bence İngilizlerin bu yaptığı büyük bir insansızlıktır.”

K13: “Atatürk'ün Conkbayırındaki taktiğini çok beğendim çünkü Atatürk'ün zekasına hayran kaldım. Atatürk bu olayda bence ileri görüşlülüğü kullandı ve diğer kişilerin söylediklerine bakmayarak kararlı ve cesur duruşunu beğendim...”

K17: “Seyit Onbaşı çok dikkatimi çekti. Çünkü Seyit Onbaşı 276 kg'lık top mermisini kaldırması dikkatimi çekti. Bir insanın en fazla kendi ağırlığının iki katı kaldırabileceğini biliyordum, ama bu olayı gözümle görünce dikkatimi çekti...”

3- Araştırmanın üçüncü alt problemi olan, Çanakkale gezisi sürecinde, şehitliklerde bulunan hangi tarihi nesne dikkatinizi çekti? Açıklar mısınız? sorusuna ilişkin bulgular aşağıda tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Öğrenci
Tarihi Nesne	Şehitlik Abidesi	K3, K11, K13, K14, K15, K16
	Sahra Hastanesi	K4, K5, K10, K12
	Mezar Taşları	K6, K7, K8
	57. Alay Şehitliği	K1
	Seyit Onbaşı Heykeli	K9

Tablo 5 incelendiğinde tarihi nesne temasında katılımcıların en çok dikkatini çeken şehitlik abidesi (f6) olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Bunu sahra hastanesi (4), mezar taşları (f3), 57. Alay şehitliği (f1) ve Seyit Onbaşı heykeli (f1) takip etmektedir. Bu kod ve temalara ilişkin öğrenci ifadelerinin bazıları şu şekildedir:

K1: “57. alay şehitliği özellikle dikkatimi çekti. Çünkü Çanakkale’deki kara, deniz, hava savaşlarını taşın içinde özetlemiş bulunuyor...”

K4: “Gezdiğimiz yerlerde en çok tarihi yapılar dikkatini çekti. Onlardan biri hastaneler. Hastanelerin içindeki olanlar gerçek gibi yapılmıştı, onların zorluklar içinde yaşaması da dikkatimi çekti.”

K6: “Şehitlerin bir nevi künyesi gibi olan mezar taşları ilgimi çekti. O kadar şehidin isminin bulunduğu taşlar şehitlerimizin, Mehmetçiklerimizin şehit düşürüldüğü anlamına gelmektedir, bundan dolayı ilgimi çekti.”

K9: “Seyit Onbaşı'nın mermiyi kaldırırken yapılan heykeli, hep nasıl kaldırdığını düşündüm ve sonra Rehberimiz anlattıklarından nasıl kaldırdığını öğrendim...”

K16: “Hocam vallahi şehitler abidesindeki o büyük devasa abide çok dikkatimi çekti. Nedenini sorarsanız 1950’li yıllarda o abideyi nasıl yapmışlar. Nasıl dökmüşler veya nasıl yukarıya kaldırmışlar...”

4-Araştırmanın dördüncü alt problemi olan, Çanakkale gezisinde öğrendikleriniz bilgiler, hangi dersin içeriğinde yer almaktadır, açıklar mısınız? sorusuna ilişkin bulgular aşağıda tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Öğrenci
Ders İçeriği	İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	K1, K2, K3, K4, K5, K8, K11, K12, K13, K14, K15, K16
	Tarih	K6, K9, K10, K17
	Sosyal Bilgiler	K2, K4, K16
	Coğrafya	K2, K7

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin Çanakkale gezisini en çok İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (f12) dersiyile ilişkilendirdiği görülmektedir. Tarih dersiyile (f4) öğrenci, Sosyal Bilgiler dersiyile (f3) ve Coğrafya dersiyile de (f2) öğrencinin geziyi dersle ilişkilendirdiği görülmektedir. Bu kod ve temalara ilişkin öğrenci ifadelerinin bazıları şu şekildedir:

K2: “Tarih dersinin içinde yer almaktadır. Çünkü geçmişimizi Mustafa Kemal Atatürk’ü anlatılıyor. Bir de tarih dersinde geçmişimizi tarihimizi öğreniyoruz. Ayrıca coğrafya hakkında da bilgilendik. Rehberimiz önemli yerleri yanından geçerken burada şu olay olmuştur diye de anlatmıştı. Bence bu yüzden coğrafyada girmektedir.”

K4: “İnkılap tarihinde ve Sosyal Bilgiler dersinde olduğunu düşünüyorum.”

K5: “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük gerçek ön plandaydı. Tabii ki en çok ise 1. Dünya Savaşı’nda açılan savunma cepheslerinden olan Çanakkale cephesini anlatıyordu...”

K8: “8. sınıf olduğunuz için bu konuları inkılap dersinde işleyerek görmemiz ve rehber hocasına sayesinde daha fazla bilgi öğrenmemiz.”

K16: “Bütün öğrendiğim in bilgiler ortaokul 8. sınıf hariç Sosyal Bilgiler ve 8. sınıfta İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğrendim.”

5- Araştırmanın beşinci alt problemi olan, Okuldaki çeşitli derslerde alan gezileri yapılmasının sizce ne gibi bir faydaları olabilir? sorusuna ilişkin bulgular aşağıda tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Öğrenci
Faydaları	Dersi daha iyi anladım	K1, K6, K7, K8, K9
	Yeni şeyler öğrendim	K2, K17
	Sosyalleşme	K2, K3, K5
	Derse katkı sağladı	K4, K6, K11, K14
	Genel kültür edindim	K5, K10
	Eğlenerek öğrendim	K7, K12
	Bilgilerimi somutlaştırdı	K13,16

Tablo 7 incelendiğinde alan gezisinin katılımcılara faydaları temasında en çok dersi daha iyi anladım (f6) ve derse katkı sağladığı (5) ifade edilmiştir. Bunları sosyalleşme (f3), yeni şeyler öğrendim (f2), genel kültür edindim (f2), eğlenerek öğrendim (f2) ve bilgilerimi somutlaştırıldığı (f2) ifade edildiği görülmektedir. Bu kod ve temalara ilişkin öğrenci ifadelerinin bazıları şu şekildedir:

K1: “Bizim gibi çocukların dersini hayatın içinden anlatmak o dersi daha iyi anlamamızı sağlar. Bu nedenle dersler için iyi olacağını düşünüyorum.”

K3: “Arkadaşlarımızla sosyalleşmemizi sağlar ve farklı şehirler görmemizi sağlar ve tarihimiz hakkında bilgi vermenizi sağlar toplumumuza uyum sağlamamızı sağlar.”

K13: “Okulda dersi anlarız soyut düşünceyi beyin gücümüzde somutlaştırmaya çalışıyorum ama o yerleri cidden görürsek anlamlandırır ve somut olarak algıladığımız için hissederiz daha akılda kalıcı olur hani Hocam çok okuyan mı Çok gezen mi bilir derler ya okursak gezersek anlamlandırır. Bugün geldik ve çok güzel bir şekilde anlamlandırdık, ne mutlu bize.”

K16: “O derslerdeki bilgilerimizi arttırır ve bize somut örneklerle örnek olur ve akılda Daha kalıcı olur her şeyi deneyin dediğinizde en iyisi o olur ve gerçekleri daha iyi öğreniriz.”

K11: “Çeşitli geziler okulda anlatılan soyut bilgilerin somutlaşarak aklımızda yer edinmesini oradaki havanın duygunun bize tam olarak geçmesini sağlar. Bu da derslerimizde başarılarımızı arttırır.”

6- Araştırmanın altıncı alt problemi olan, Çanakkale gezisiyle ilgili duygu ve düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız? sorusuna ilişkin bulgular aşağıda tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Öğrenci
Duygu ve Düşünce	Vatanın önemi	K1, K2, K11, K12, K14
	Şehitlerimiz	K3, K7, K14, K15
	Çok güzel tecrübe	K4, K6, K8, K10, K11

	Empati	K5, K8, K11, K13, K14
	Çok heyecanlandım	K9, K12, K15, K16

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların duygu ve düşünce temasında en çok vatanın önemi anladım (f5), çok güzel tecrübe olduğunu (f5) ve empati kurduklarını (f5) ifade etmişlerdir. Bunların yanında sırasıyla da şehitlerimizin önemini (f4) ve çok heyecanlandığını (f4) ifade ettikleri görülmektedir. Bu kod ve temalara ilişkin öğrenci ifadelerinin bazıları şu şekildedir:

K1: “Bizim atalarımızın bu topraklarımızın güzel ve önemli olduğunu anladım. Kendi tarihimizin güzelliğini ve kahramanlığını anladım...”

K4: “Çanakkale gezisi benim için çok güzeldi buraya gelince burada olanları daha iyi anlamamı sağladı çok güzeldi bana çok şey kattı. Çok teşekkür ederim herkese şehitlerimizin ruhu şad olsun Çanakkale gezisi Benim şu ana kadar en güzel tecrübemdi.”

K8: “Çok heyecanlı ve sürükleyici geçti iyi bir geziydi, empati kurma özelliğinin arttığını düşünüyorum.”

K10: “Bence birbirimizle kaynaşma ortamı hazırlaması harikaydı. Çocuklara bu ortamın böyle incelikle hazırlanmış olması gevşeklikle değil gerçek bir ciddiyet ve hazırlanmış olması rehberin ince bilgileri bize aktarması çok güzeldi.”

K12: “Çok heyecanlı sürükleyici bilgi dolu, hüzünlü, mutlu gibi duygular hissettim. Bu duyguları bence herkesin tatması öğrenmesi yaşaması gerekir Çanakkale bizim için çok önemli, bizler için yapılanları vatanımızı nasıl korudukları gibi duygular beni etkiledi. Yani bizim de onlar gibi olabileceğimiz çok heyecanlı ve sürükleyici geçti çok farklı duygular hissettirdi...”

K15: “Çanakkale gezisi orada şehit olan askerlerin yaşadıkları duyguları anlamamızı sağladı, ben orada bir yandan şehitlerimiz bize bu ülkeyi bıraktı ise mutlu olup kendinden defalarca fazla askeri ve teçhizat devletleri mağlup ettiğimiz için gurur duydum...”

Tartışma ve Sonuçlar

Bu çalışma, ortaokul öğrencileri ile okul dışı öğrenme etkinlikleri çerçevesinde Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkına planlı bir alan gezisinde öğrencilerin neler deneyimlediğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkına yapılan planlı alan gezisinde, ortaokul öğrencilerinin farklı deneyimler yaşadıklarını ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların deneyimleri neticesinde ortaya çıkan temalardan anlaşılacağı üzere, alan gezileri bireylerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanda gelişimlerine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Bakioğlu ve Karamustafaoğlu (2020) yaptıkları çalışma neticesinde öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilerin sosyalleşmesini sağlayarak öğrenmelerin gerçekleştiğini ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da katılımcılar, alan gezisinin faydaları temasında sosyalleşmelerini sağladığını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan K2 alan gezisiyle ilgili olarak görüşme sürecinde: “Hem yeni yeni yeni şeyler öğrenmiş oluyoruz hem kültürümüzü geliştiriyoruz hem de sosyal alanda gelişim sağlıyoruz ve yeni arkadaşlar ediniriz. Belki burada öğrendiğimiz bir bilgi geleceğimizi değiştirir” şeklinde düşüncesini aktarmıştır. Dolayısıyla katılımcılar, okul dışı öğrenme kapsamında gerçekleştirilen alan gezisinin bireylerin yeni arkadaşlıklar edinmelerine ve sosyalleşmelerine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Bowker, & Tearle, (2007) çalışmalarında, sınıf dışı okul bahçeciliğinin yapılmasının çocukların doğayı ilk elden deneyimleyebileceği bir ortamda öğrenme fırsatları yaratma potansiyeline sahip olduğunu ve birinci elden deneyime imkân sağladığını aktarmıştır. Bu çalışmada da öğrenciler bilgileri birinci elden deneyimleyerek öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin katılımcılardan K7 yapılan geziyle ilgili olarak: *“Tam olarak o anı yaşamaya, yaşamasak da yine de o havayı daha iyi anladım. Bu anı yaşamak da yaşamış gibi oluruz. Öğrenciler için de eğlenceli bir ders deneyimi olur. Mesela bugün Çanakkale gezisinde olduğu gibi o yerleri gezerek daha iyi anladım. Daha çok ilgimi çekti ve bende merak uyandırdı”* ifadesini kullanmıştır. Dolayısıyla yapılan alan gezileri öğrencilere ilk elden yaşantı sunduğu gözlemlenmiştir. İlk elden deneyimler ise öğrencilerin konuyu daha iyi anlamasını sağlamakta ve meraklarını uyandırdığı ifade edilebilir.

Mirrahimi vd. (2011) ise yapmış olduğu çalışmada doğal çevrenin öğrencilerin iletişim, ekip çalışması, öz farkındalık, kendine güven, öz düzenleme ve paylaşım gibi birçok kazanıma ulaştıklarını ifade etmiştir. Ayrıca çalışmada doğal çevrenin öğrencilerin çevreye karşı duyarlı olmalarını sağladığı sonucuna ulaştıklarını aktarmışlardır. Kısaca çalışmada doğal çevrenin öğrencilere ilham verici ve anlamlı öğrenme için önemli bir kaynak olduğu sonucuna ulaştıklarını ifade etmiş ve öğrencilerin çok yönlü gelişimine katkı sağladığını aktarmıştır. Bu çalışmada da alan gezilerinin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanlar gibi çok yönlü gelişimine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda yapılan görüşmede katılımcılardan K12: *“Orada şehitlerimiz için yapılan yapı, abideler, bina ve şehitlikleri gördüm. Onları görünce değeri ve saygısını net ve daha çok anladım. Mehmetçiklerin yaptıkları, vatani nasıl kurtardıkları ve hangi olaylar olduğunu, vatanın nasıl kazanıldığını, ne zorluklar yaşadıklarını ve en çok öğrendiğim şey ise vatan sevgisi, inanmak, birlik ve beraberliği öğrendim”* ifadesini kullanmıştır. Bu konuyla ilgili olarak tablo 3’te görüleceği üzere öğrencilerin hem bilişsel olarak hem duyuşsal olarak gelişimlerine katkı sağladığı görülmektedir. Buradan planlı bir alan gezisinin öğrencilerin çok yönlü gelişimlerine imkân sağladığı sonucuna ulaşılabılır.

Coll & Coll (2018), okul dışı öğrenme için geliştirmiş oldukları modelde, ziyaret öncesi ve ziyaret sonrası planlama yapmanın öğrencilerin etkileşimini ve iş birliğini artırdığını ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın beşinci alt probleminde alan gezisinin katılımcılara ne gibi faydaları olduğu incelenmiştir. Bu doğrultuda öğrenciler yeni kişilerle etkileşime girerek sosyalleştiklerini ifade etmişlerdir. Görüşme sürecinde katılımcılardan K3: *“Arkadaşlarımızla sosyalleşmemizi sağlar ve farklı şehirler görmemizi sağlar ve tarihimiz hakkında bilgi vermenizi sağlar toplumumuza uyum sağlamamızı sağlar”* ifade etmiştir. Buradan planlı alan gezilerinin öğrencilerin etkileşimini sağlayarak sosyalleşmelerine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Demirel ve Özcan (2020) çalışmalarında alan gezisi neticesinde katılımcıların öğrendikleri bilgilerin pekiştirilmesine ve kavram yanlışlarının giderilmesine katkı sağladığı sonucuna ulaştıklarını aktarmıştır. Bu çalışmada da planlı ve programlı yapılan alan gezisinin, öğrencilerin yeni bilgiler öğrenmelerine ve mevcut bilgileri daha iyi anlamalarına ve kavram yanlışlarını gidermesine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda katılımcılardan K17: *“Bugün düzenlenen gezide birçok bilmediğim yeni bilgiyi öğrendim. Çanakkale’de Türk bayrağının dalgalandığı her yerde şehitliğin olduğunu, ya da şehitlik abidesi gibi birçok yerde bulunan mezarların şehitler için yapılmış temsili mezarlar olduğu, bunları bilmiyordum ama gezi sayesinde öğrendim”* ifadesini kullanmıştır. Yapılan etkinlikte katılımcılar hem yeni bilgiler edindiklerini aktarmışlar hem de daha önce öğrenmiş oldukları bilgileri

pekiştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında da katılımcıların, etkinlik yapılan alanla ilgili daha önce düşündüklerinden farklı bir yer olduğunu ifade etmeleri, kavram yanlışlarını gidermede de kullanılabilceğini göstermektedir.

Bozdoğan vd. (2015) yapmış oldukları çalışma neticesinde iyi planlanmış bir alan gezisinin öğrencilerin edindikleri bilgilerde kalıcılığı sağladığı, ilgili, meraklı ve öğrenmeye istekli oldukları ve gözlem yapma imkânı ile ilk elden deneyim sağladığı sonucuna ulaştıklarını aktarmışlardır. Yapılan bu çalışmada da bu doğrultuda bulgulara ulaşılmıştır. Çalışmada bunların yanında öğrencilerin vatan sevgisi, insan sevgisi, cesur olmak gibi değerlere karşı farkındalık oluşturduğu da gözlemlenmiştir. Dolayısıyla planlı bir şekilde yapılan alan gezilerinde değer öğretimi sürecinde de kullanılabilceği ifade edilebilir. Nitekim Yıldırım (2019) çalışmasında, geliştirdiği okul dışı değer öğretimi programının uygulanması neticesinde öğrencilerin programda yer alan farklı değerleri alt boyutlarıyla birlikte kazanılmasında olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Doğan ve Özdemir (2022) çalışmalarında okul dışı öğrenmenin akademik başarıyı olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaştıklarını aktarmışlardır. Araştırmada ayrıca okul dışında yapılan öğretim etkinliklerinin öğrenci başarısına ve öğrenmeye karşı motivasyona da olumlu katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın amacının planlı yapılan alan gezisinin derinlemesine incelenmesi olması nedeniyle akademik başarıya etkisi incelenmemiştir. Ancak alanda yapılan etkinliklerin öğrencilerin öğrenmeye karşı motivasyonlarını artırdığı ve öğrenmeye karşı olumlu tutumu sergileyen ifadeler kullandıkları gözlemlendiği söylenebilir.

Keskin ve Kaplan (2012) oyuncak müzesine yapılan alan gezisi neticesinde Sosyal Bilgiler ve Tarih dersleriyle ilgili kazanımların gerçekleştirilebileceğini, öğrencilerin beceri sergileyebileceğini ve değerlerin farkına varabilecekleri sonucuna ulaştıklarını aktarmışlardır. Bu çalışmada da aynı doğrultuda, başta Tarih ve Sosyal Bilgiler dersi olmak üzere Coğrafya, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi içeriğinde bulunan kazanımları, öğrencilerin alan gezisini ilişkilendirdiği görülmektedir. Bu doğrultuda alan gezisi hangi dersle ilişkilendirilebilir sorusuna katılımcılardan K2: *“Tarih dersinin içinde yer almaktadır. Çünkü geçmişimizi Mustafa Kemal Atatürk’ü anlatılıyor. Bir de tarih dersinde geçmişimizi tarihimizi öğreniyoruz. Ayrıca coğrafya hakkında da bilgilendik. Rehberimiz önemli yerleri yanından geçerken burada şu olay olmuştur diye de anlatmıştı. Bence bu yüzden coğrafyada girmektedir”* ifadesini kullanmıştır. Burada yapılan alan gezisini öğrencilerin Tarih ve Coğrafya dışında Sosyal Bilgiler ile İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersiyle ilişkilendirmesinin nedeni, katılımcıların 8. sınıf düzeyinden kaynaklandığı ifade edilebilir. Ayrıca burada alan gezilerinin öğrencilere disiplinler arası bağ kurma imkânı sağladığı yorumu da yapılabilir.

Sonuç olarak planlı bir alan gezisi, öğrencilerin gelişimine çok yönlü katkı sağladığı, konuyu daha iyi anlamalarına imkân tanıdığı, eğlenerek öğrendikleri, derslere yönelik farkındalık oluşturduğu ve soyut bilgileri somutlaştırdığı bulgularına ulaşılmıştır. Yapılan alan gezisinin tarihi bir mekanda gerçekleşmesi nedeniyle de bireylerin tarihlerine karşı duyarlılıkları ve farkındalıklarına katkı sağladığı, empati ve iletişim becerilerini kazandırdığı söylenebilir. Bunların yanında özellikle de öğrencilerin hem dönemin tarihi şartları hem coğrafi şartları hem de sosyolojik şartları öğrendiklerini ifade etmeleri, planlı alan gezilerinin disiplinler arası kazanımlara da katkı sağladığı ifade edilebilir.

Bu çalışma, Gelibolu Yarımadası Milli Parkına yapılan planlı alan gezisi sonrasında 8. Sınıf düzeyinde öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme sorularının içeriğiyle sınırlıdır. Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre araştırmacılar için şu öneriler sıralanabilir;

- Farklı sınıf seviyeleri için çeşitli alan gezileri düzenlenerek daha aktif öğrenme ortamlarının sağlandığı çalışmalar, çeşitli yönleriyle incelenebilir.
- Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çeşitli veri toplama araçları geliştirilerek planlı alan gezileri farklı yönleriyle incelenebilir.
- Programların uygulayıcısı olan öğretmenlerin alan gezilerinde karşılaştığı bürokratik zorluklar konusunda çalışmalar yapılabilir.
- Alan yazın tarandığında çalışmalarda daha çok okulun yakın çevresinde bulunan müzelerin tercih edildiği görülmektedir. Farklı dersler ve kazanımlara bağlı olarak kamu kurumları, sit alanları, tarihi alanlar ve doğal alanlar, imkânlar dâhilinde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanıldığı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Avcı Akçalı, A. (2020). Sosyal Bilgilerde Sınıf Dışı Öğrenme. Tekin Çelikkaya, Çağrı Öztürk Demirtaş, Tercan Yıldırım ve Hamza Yakar (Ed.), *Yeni Program ve Ders İçeriklerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi 1* içinde, (ss 249-269), 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Aydemir, A. (2021). Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanımına yönelik öğretmen aday görüşlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 665-681.

Bakioğlu, B., Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecinde kullanımına yönelik öğrenci görüşleri. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 80-94.

Bozdoğan, A. E., Okur, A. ve Kasap, G. (2015). Planlı bir alan gezisi için örnek uygulama: Bir fabrikası gezisi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (02), Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ksbd/issue/16219/169870>

Bowker, R., Tearle, P. (2007). Gardening as a learning environment: A study of children's perceptions and understanding of school gardens as part of an international project. *Learning Environments Research*, 10(2), 83–100. doi:10.1007/s10984-007-9025-0 10.1

Bronwyn Lewis, E. (2017). *Program Evaluation of Elementary School Field Trips to a Botanical Garden*. (Master's thesis), <https://etd.auburn.edu/handle/10415/5930> kurumsal adresinden 01.05.2022 tarihinde alınmıştır.

Coll, S. D., & Coll, R. K. (2018). Using blended learning and out-of-school visits: pedagogies for effective science teaching in the twenty-first century. *Research in Science & Technological Education*, 36(2), 185-204.

Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Selçuk Beşir Demir(Çeviri Ed.), 4. Baskıdan Çeviri, 3. Baskı, Ankara: Eğiten Kitap.

Çağlayan, E. (2020). Sanat eğitiminin geleceğinde okul dışı öğrenme ortamlarının yeri ve önemi. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 145-158.

Demirel, R., Özcan, H. (2020). Ortaokul öğrencileri ile bir okul dışı öğrenme ortamına alan gezisi: Tropikal kelebek bahçesi örneği. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 120-144.

Doğan, F., Özdemir, B. (2022). Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasının 7. sınıf öğrencilerinin "güneş sistemi ve ötesi" ünitesindeki akademik başarılarına, fen öğrenimine yönelik motivasyona ve kalıcılığa etkisi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 16(39), 22-41. doi: 10.29329/mjer.2022.463.2

Ertaş, H. , Parmaksızoğlu, A., Şen, A. (2011). Okul Dışı Bilimsel Etkinliklerin 9. Sınıf Öğrencilerinin Enerji Konusunu Günlük Hayatla İlişkilendirme Düzeyine Etkisi. *Necatibey*

Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 5 (2) , 178-198. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/balikesirnef/issue/3373/46558>

Funderburk, M. J. (2016). *An evaluation of supplemental activities before and after a field trip to a public garden: Effects on student knowledge and behavior*. A thesis Submitted to the Graduate Faculty of Auburn University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Science in Horticulture.

Güler, A., Halıcioğlu, M. B., Taşgın, S. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Gürbüz, S., Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe, Yöntem, Analiz*. 5. Baskı, Ankara: Seçkin Akademi ve Mesleki Yayınları.

Gürsoy, G. (2018). Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları. *Electronic Turkish Studies*, 13(11). 623-649

Karademir, E. (2018). Güncel yaklaşım ve yöntemlerle etkinlikli fen öğretimi. O. Karamustafaoğlu, Ö. Tezel, U. Sarı (Ed.), *Okul dışı öğrenme ortamları içinde*. (s. 85-104). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Karadoğan, S. (2016). *Türkiye’de eğitim sorunlarına yönelik akademik değerlendirmeler ve çözüm önerileri* [Academic assessments and solutions for educational problems in Turkey]. Maya Akademi Yayıncılık.

Karadoğan, A. (2019). Z Kuşağı ve Öğretmenlik Mesleği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2) , 9-41. DOI: 10.31463/aicusbed.597636

Kartal, A., Şeyihoğlu, A. (2020). Öğrenci bakış açısıyla sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında “müzeler”. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi* 6(1), 128-146. DOI: <https://dx.doi.org/110.30855/gjes.2020.06.01.008>

Keskin, S. C., Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (41), 95-115. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6155/82705>

Kızıltepe, Z. (2015). *İçerik Analizi*. Fatma Nevra Seggie ve Yasemin Bayyurt (Ed.) *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımlar* içinde, (ss.253-266), Ankara: Anı Yayıncılık.

Kisiel, J. F. (2003). Teachers, museums and worksheets: A closer look at a learning experience. *Journal of Science Teacher Education*, 14(1), 3-21.

Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Selahattin Turan (Çev. Ed.), 3. Basımdan Çeviri, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *Okul dışı öğrenme ortamları kılavuzu*. <https://acikders.ankara.edu.tr/>, Erişim Tarihi: 08.07.2022.

Mirrahimi, S., Tawil, N. M., Abdullah, N. A. G., Surat, M., Usman, I. M. S. (2011). Developing conducive sustainable outdoor learning: The impact of natural environment on learning, social and emotional intelligence. *Procedia Engineering*, 20, 389-396.

Morag, O., Tal, T. (2012) Assessing Learning in the Outdoors with the Field Trip in Natural Environments (FiNE) Framework, *International Journal of Science Education*, 34:5, 745-777, DOI: 10.1080/09500693.2011.599046

Öner, G., Öztürk, M. (2019). Okul dışı öğrenme ve öğretim mekânları olarak bilim merkezleri: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1109-1135.

Öztürk, N., Bozkurt Altan, E. (2019). Bir okul dışı öğrenme ortamı: Sinop çocuk üniversitesi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5(10), 370-381.

Sontay, G., Tutar, M. ve Karamustafaoğlu, O. (2016). Okul dışı öğrenme ortamları ile fen öğretimi hakkında öğrenci görüşleri: planetaryum gezisi. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 1-24.

Şen, A. İ. (2019). Okul dışı öğrenme ortamı nedir?. A. İ. Şen (Ed.). *Okul dışı öğrenme ortamları* içinde. (s.1-20). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Şimşek, A., Kaymakçı, S. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde, (ss: 15-42), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Şimşek, A., Kaymakçı, S. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenme teoriler. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.). *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde, (ss: 1-13), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Yaşar Çetin, B. (2021). *Okul Yöneticilerinin, Öğretmenlerin, Öğrencilerin ve Velilerin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yazıcı, H., Ertürk, A., Kulaca, İ. (2022). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kazanımların okul dışı öğrenme ortamları kılavuzu bağlamında değerlendirilmesi. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 1-27.

Yıldırım A., Şimşek H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 11. Baskı, Ankara: Seçkin Akademi ve Mesleki Yayınlar.

Yıldırım, Y. (2019). *Okul Dışı Etkinlik Temelli Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Etkin Vatandaşlık Değerlerine Etkisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.